

”Incluziune socială prin furnizarea de servicii integrate la nivel comunitar” - roluri asumate de CJRAE Bacău și elemente de sustenabilitate

Proiectul *Incluziune socială prin furnizarea de servicii integrate la nivelul comunității* este un proiect demonstrativ inițiat de către UNICEF România, cu finanțare de la Norway Grant și din resurse UNICEF, derulat la nivelul județului Bacău în perioada 2015-2019.

Proiectul pilot a fost realizat în parteneriat cu instituții județene incluzând Consiliul Județean, Direcția de Asistență Socială și Protecție a Copilului, Direcția Județeană de Sănătate Publică, **Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională**, Inspectoratul Școlar Județean, precum și 38 autorități publice locale. Intervențiile integrate la nivelul acestor instituții au vizat identificarea timpurie și prevenirea situațiilor de risc la nivelul familiilor și copiilor (34 comune și 11 comunități în 4 orașe, inclusiv municipiul Bacău), prin oferirea de servicii integrate ce asigură un acces minim la servicii de sănătate, educație și protecție socială, furnizat în mod universal în vederea îndeplinirii dreptului fiecărui copil la dezvoltare, pentru a combate sărăcia, pentru a preveni riscul de excluziune socială și pentru a sprijini familiile vulnerabile cu copii.

La nivel național, partenerii activi în dezvoltarea și implementarea modelului au fost: Ministerul Muncii și Justiției Sociale și Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației Naționale, Ministerul Tineretului și Ministerul Fondurilor Europene și la care au contribuit și organizații neguvernamentale și mediul academic în multe etape de pregătire sau implementare a diverselor activități.

Contextul în care a fost propusă această intervenție este unul marcat de inegalități sociale, inegalități privind participarea la educație, inechități în sistemul de educație. Astfel, în momentul lansării acestui proiect, datele statistice indicau următoarea stare de fapt în România:

➤ *participarea la educație*

- 18-20% din copiii cu vârste între 3-6 ani sunt în afara sistemului de educație preșcolară;
- 6,4% din copiii de 6 ani (i.e. 14.000 copii) sunt în afara sistemului de educație;
- 8% din copiii cu vârste între 7-10 ani (i.e. 65.000 copii) nu sunt în învățământul primar;
- 5% din copiii cu vârsta corespunzătoare ciclului gimnazial (11-14) nu sunt la școală (i.e. 50.000 copii)
- 19% din copiii cu vârsta corespunzătoare ciclului liceal (15-18) nu sunt la școală (i.e. 183.000 copii)
- decalajele rural-urban sunt mari, cronice și se agravează (în dezavantajul zonelor rurale)

➤ *inechități ale sistemului de educație*

- părăsirea timpurie a școlii (PTS) este în creștere: 17,3% în 2013; 18,1% în 2014;
- 80% din copiii neșcolarizați sunt copii romi;
- 25% din copiii romi frecventează clase care sunt separate etnic;
- România a ocupat locul 45 din 65 la PISA 2012
- 37% din elevii de 15 ani din România s-au plasat în zona analfabetismului funcțional la PISA 2012;
- elevii din România sunt cei mai puțin motivați dintre elevii statelor membre OCDE (OECD)
- serioase probleme privind accesul și participarea la educație a copiilor cu dizabilități.

Între primele activități demarate a fost recensământul comunitar efectuat de către lucrătorii comunitari cu ajutorul aplicației on-line AURORA – un instrument care se folosește de tehnologia existentă pentru a facilita o evaluare unitară a vulnerabilităților, pentru a înregistra într-o bază de date comună toate cazurile ce vor necesita intervenție ulterioară și a asigura o monitorizare în timp real a activității de pe teren.

Datele culese au arătat că în medie un copil cumulează 2 vulnerabilități – acestea fiind grupate în 6 dimensiuni: sărăcie, sănătate, educație, locuire, comportament la risc, familie și condiții sociale. Pentru toți acești copii și familiile lor au fost generate prin Aurora peste 550,000 de servicii de bază de tip informare, consiliere, acompaniere și suport, referire, monitorizare și evaluare.

Vulnerabilitățile identificate au fost apoi adresate prin intervenții ale echipelor de lucrători comunitari (asistenți/referenți sociali, asistenți medicali comunitari, consilieri școlari, mediatori școlari, mediatori sanitari) implicați în furnizarea serviciilor integrate, conform unei metodologii de lucru create și adoptate prin proiect. Punctual, metodologia a detaliat etapele asociate procesului de furnizare a pachetului minim de servicii, explicând/precizând atât responsabilitățile individuale, cât și responsabilitățile comune ale membrilor echipei.

CJRAE Bacău a fost direct implicat în implementarea pachetului minim de servicii, prin asigurarea serviciilor de consiliere, ca intervenții și activități realizate cu scopul de a ajuta părinții pentru a depăși situațiile de dificultate care pot pune în pericol dezvoltarea copilului sau care generează riscuri de separare, de a forma și dezvolta abilități parentale, de îngrijire și creștere adecvată a copiilor, de sprijinire a copiilor care au dificultăți de dezvoltare și /sau integrare în familie, școală, grupuri socio-profesionale.

Rolul consilierului școlar a fost acela de a asigura informarea și consilierea preșcolarilor/elevilor, părinților/ reprezentanților legali și cadrelor didactice pe diferite problematice (ex: cunoaștere și autocunoaștere, adaptarea elevilor la mediul școlar, adaptarea școlii la nevoile elevilor, optimizarea relațiilor școală-elevi-părinți etc.), pentru prevenirea și diminuarea factorilor care determină comportamente de risc și care plasează copilul și familia acestuia în situații de vulnerabilitate. Principalele responsabilități ale consilierului școlar ca membru în echipa comunitară au vizat:

- asigurarea informării și consilierii preșcolarilor/elevilor, părinților și cadrelor didactice pe diferite problematice care pot genera/au generat vulnerabilități ale acestora pe dimensiunea educației;
- realizarea unei evaluări inițiale a nevoilor copilului/elevului/părintelui care s-au adresat consilierului pentru acordarea de consiliere și sprijin;
- realizarea de intervenții prin intermediul metodelor, procedeele și tehnicilor specifice consilierii școlare, pentru prevenirea și diminuarea factorilor care determină tulburări comportamentale, comportamente de risc sau disconfort psihic beneficiarilor activităților de consiliere;
- asigurarea de servicii de consiliere individuală și de grup părinților care solicită consiliere, funcție de vulnerabilitățile acestora;
- Sprijinirea copilului /elevului și /sau părintelui/reprezentantului legal al acestuia în procesul de conștientizare a riscurilor generate de existența problemei și de nerezolvarea acesteia, prin informare și consiliere;
- Identificarea de soluții alternative la problemele existente, de către consilier împreună cu copilul /elevul și /sau părintele/reprezentantul legal al acestuia;
- sprijinirea beneficiarului/beneficiarii consilierii pentru asumarea unui plan comun de intervenție și schimbare, cu pași ce urmează a fi făcuți de beneficiarul/beneficiarii consilierii pentru remedierea situației problematice pentru care s-au oferit servicii de consiliere;

→ Colaborare cu ceilalți lucrători comunitari, cu profesorii logopezi și cu cadrele didactice itinerante și de sprijin, cu diverse instituții și organizații neguvernamentale care oferă servicii și desfășoară activități în sfera educațională.

În urma implementării proiectului, s-au obținut rezultate semnificative în comunitățile vizate. Astfel, conform raportului final de evaluare, toți copiii identificați fără acte de identitate au acum documente și sunt înregistrați la medicul de familie, preșcolarii merg la grădiniță, iar abandonul școlar a scăzut semnificativ. Un număr de 48.200 de gospodării au fost vizitate în perioada în care s-a desfășurat catagrafierea și 121.000 de persoane au fost intervievate. Peste 28.000 de copii vulnerabili și gravide au beneficiat de servicii și, ca rezultat, 22 de vulnerabilități (din 33) înregistrează o evoluție pozitivă după furnizarea serviciilor. În urma implementării proiectului, ponderea copiilor care locuiesc în gospodării afectate de sărăcie a scăzut de la 16,8% la 0,4%, ponderea copiilor nevaccinați a scăzut cu 40%, iar proporția mamelor adolescente s-a diminuat cu 50%.

Toate aceste rezultate obținute în urma implementării la nivelul județului Bacău a acestui proiect, respectiv a Pachetului Minim de Servicii, au fundamentat demersul UNICEF România de a depune în 9 decembrie 2019 la Senatul României o **inițiativă legislativă pentru completarea Legii asistenței sociale nr. 292/2011**, prin care toți copiii din România și familiile lor, dar mai ales cei mai vulnerabili, să aibă **acces la un Pachet Minimal de Servicii** - protecție, sănătate și educație - în comunitățile în care trăiesc. ”*Experiența UNICEF în implementarea proiectului Pachetului Minim de Servicii în județul Bacău dovedește că situația copiilor se îmbunătățește rapid și că riscurile la care sunt supuși scad semnificativ atunci când este folosită această soluție*”, a declarat Pieter Bult, Reprezentantul UNICEF în România. Conform acestei inițiative, în fiecare comunitate, un asistent social, un asistent medical și un consilier școlar vor lucra împreună pentru a identifica și sprijini copiii și familiile lor, iar în funcție de nevoi, în comunitățile de romi, un mediator școlar și un mediator sanitar se vor alătura echipei.

Inițiativa legislativă s-a bucurat de susținere din partea parlamentarilor din toate partidele politice, iar proiectul de lege privind Pachetul Minim de Servicii a fost adoptat în octombrie 2020 de Camera Deputaților și urmează să fie promulgat de președintele Klaus Iohannis. (mai multe detalii despre Pachetul Minim de Servicii sunt disponibile pe adresa: <https://www.unicef.org/romania/ro/pachetul-minim-de-servicii>. , iar un documentar despre proiect vizionat aici: https://www.youtube.com/watch?v=4omyALv_ljw&t=315s).

Amalia Diaconu,
profesor consilier școlar la CJRAE Bacău, coordonator zonal în proiect